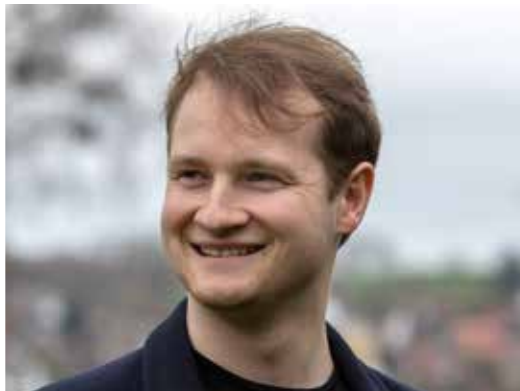

VI ER

DET TYSKE
MINDRETAL

„Politik skal være forståeligt.“

LOUISE THOMSEN TERP

Louise Thomsen Terp arbejder som fysioterapeut i en privatejet fysioterapi-klinik i Tønder. Derudover er hun formand for Slesvigsk Partis partigruppe i Tønder kommunalbestyrelse.

Den 40-årige politiker oplever af og til, at processer og arbejdsgange i kommunalt regi kan være „temmeligt langsomme“. Dette står i stærk kontrast til hendes job som fysioterapeut. Her forventer patienterne et smidigt og effektivt behandlingsforløb, som kontinuerligt skrider fremad, og hvor der fleksibelt laves tilpasninger, hvor det er nødvendigt.

„Inden for politik kan en diskussion om et eller andet emne strække sig over flere år, uden at vi finder en løsning“, forklarer Thomsen Terp. Den politiske arbejdsmåde var svær for hende i starten. I dag ved hun, at de tidskrævende processer skyldes, at der arbejdes i et „kæmpestort maskinrum“, hvor politiske beslutninger ikke kan træffes fra den ene dag til den anden.

Som formand er det Louise, der repræsenterer Slesvigsk Parti i offentlige debatter. Det er vigtigt for hende, at være tydelig og at kommunikere politiske temaer på en forståelig måde for borgerne. Til det bruger hun også sin Facebook-side.

A close-up portrait of Gerhard Jacobsen, a middle-aged man with grey hair, looking slightly to the right. He is wearing a dark jacket with a red collar. The background is blurred, showing a crowd of people.

„Jeg har brug for at arbejde med noget, hvor jeg er tæt på andre.“

GERHARD JACOBSEN

For ca. 10 år siden tog den daværende speditør Gerhard Jacobsens liv en drejning. „Finanskrisen ændrede speditørens branche. Forholdet til kunderne blev anderledes. Tempoet var lynhurtigt og belastningen tårnhøj. Selvom jeg havde en høj stilling med spændende forretningsrejser, kunne jeg ikke længere forliges med den måde, vi gjorde forretning på. Det var efterhånden ikke andet end iskold business”, husker Gerhard Jacobsen.

Gerhard tog orlov fra sit job i Flensborg, for i en årrække at arbejde som personlig hjælper for en nabo med kritisk sygdom. Gerhard Jacobsen fandt ud af, at han ville arbejde med noget, hvor hans menneskelige kompetencer kunne komme bedre i spil. Gerhard sagde sit job i Flensborg op. Det var et farvel til et travlt liv i overhalingsbanen. I stedet søgte han en stilling som pædagogmedhjælper på et bosted for børn og unge.

„Pludselig skiftede jeg min hverdag i jakkesæt ud med en hverdag fyldt med menneskeligt nærvær. Det passede til mig og gav mit arbejdsliv værdi og mening”, fortæller den tidligere speditør.

De tre skræddersyede jakkesæt, som Jacobsen fik syet på en af sine forretningsrejser til Asien, hænger nu bagerst i klædeskabet. Beslutningen har han aldrig fortrudt. Hans gode forretningskompetencer og erfaringer fra erhvervslivet bruger han fortsat i sit frivillige arbejde i foreningen ”Cykelfærgens venner” på Flensborg Fjord. Cykelfærgen er blevet en kendt turistattraktion i grænselandet.

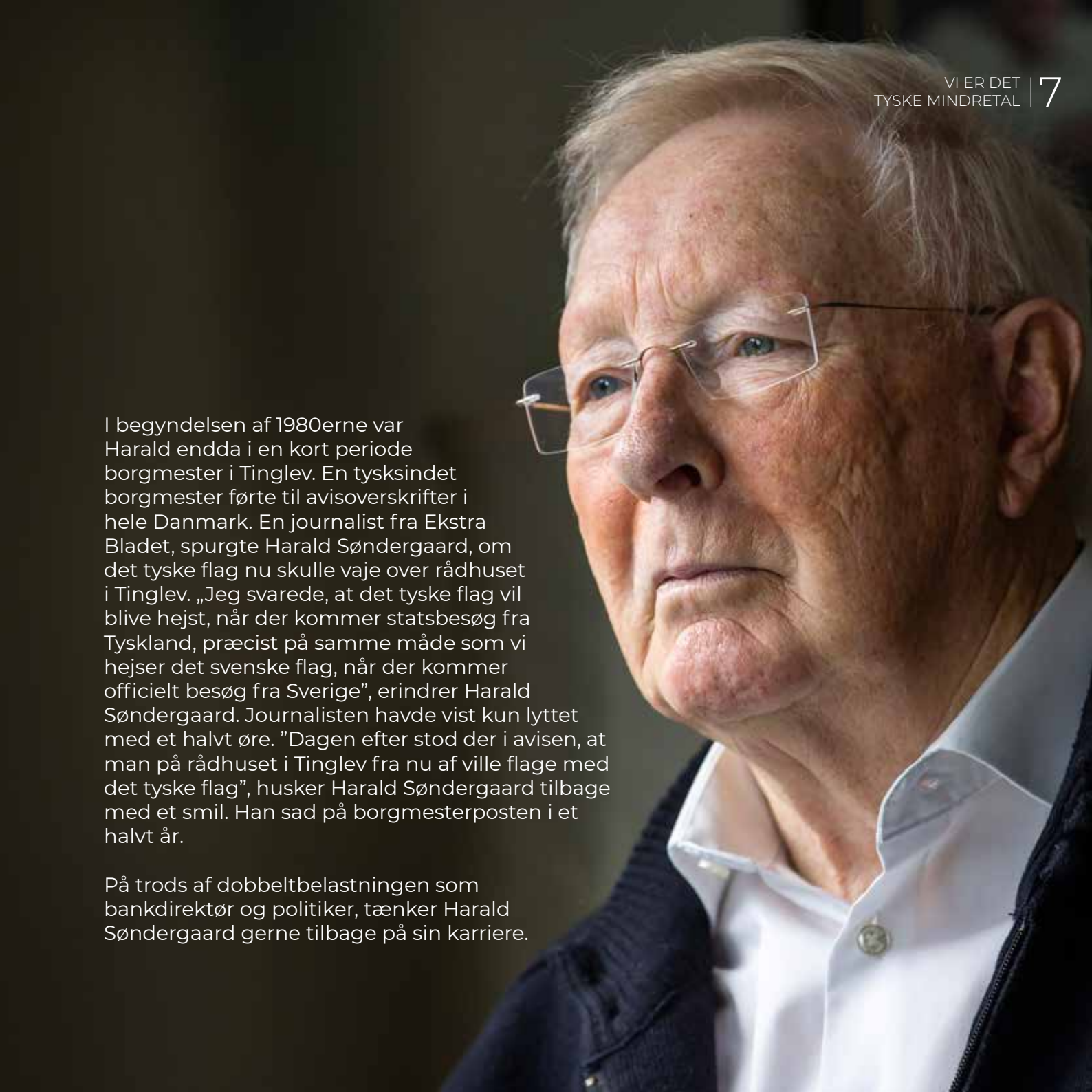
„Som bankdirektør skal du kunne lytte til mennesker med store bekymringer.“

HARALD SØNDERGAARD

Den pensionerede Harald Søndergaard, årgang 1941, kan se tilbage på et langt liv i både bankverdenen og på rådhuset. I årene 1969 til 2001 var Harald direktør i Andelskassen Tinglev. Banken, der traditionelt henvendte sig til medlemmer af det tyske mindretal, åbnede sig under hans ledelse mere og mere for kunder fra flertalsbefolkningen.

„Som bankdirektør skal du kunne lytte til mennesker med finansielle problemer og store bekymringer“, fortæller Harald Søndergaard. Det var vigtigt for ham, at både kunder og medarbejdere følte sig godt tilpas i banken. Som direktør og chef gjorde Harald Søndergaard en dyd ud af styrke det gode samarbejde. „Jeg har altid forsøgt at være der for mine medarbejdere, når de havde brug for en snak om personlige eller arbejdsmæssige emner, der gik dem på.“

Parallelt med sit job som bankdirektør var Harald viceborgmester i Tinglev igennem 18 år. Og dét på trods af, at han som ung svor, at han aldrig ville gå ind i politik. Men efterhånden som Harald Søndergaard faldt til i byen og på jobbet, kom lysten til at engagere sig i Slesvigsk Parti (SP).

A close-up portrait of Harald Søndergaard, an elderly man with light hair and glasses, looking slightly to the left. He is wearing a white collared shirt under a dark jacket. The background is dark and out of focus.

I begyndelsen af 1980'erne var Harald endda i en kort periode borgmester i Tinglev. En tysksindet borgmester førte til avisoverskrifter i hele Danmark. En journalist fra Ekstra Bladet, spurgte Harald Søndergaard, om det tyske flag nu skulle vaje over rådhuset i Tinglev. „Jeg svarede, at det tyske flag vil blive hejst, når der kommer statsbesøg fra Tyskland, præcist på samme måde som vi hejser det svenske flag, når der kommer officielt besøg fra Sverige”, erindrer Harald Søndergaard. Journalisten havde vist kun lyttet med et halvt øre. ”Dagen efter stod der i avisen, at man på rådhuset i Tinglev fra nu af ville flage med det tyske flag”, husker Harald Søndergaard tilbage med et smil. Han sad på borgmesterposten i et halvt år.

På trods af dobbeltbelastningen som bankdirektør og politiker, tænker Harald Søndergaard gerne tilbage på sin karriere.

„Frivilligt engagement er en bærende søjle i det tyske mindretal.“

WALTER CHRISTENSEN

75-årige Walter Christensen har siden 1989 været formand for den tyske roklub på Nordals (Nordalsen). Han er selv vokset op på øen. „Nogle kalder det udkantsdanmark. Men der er folk, som rejser 1.000 km for at holde ferie her - og vi er så heldige at bo her”, mener Walter Christensen.

Walter var med til at grundlægge roklubben tilbage i 1960'erne. „Da vi startede, var klubhuset ikke andet end et skur“. I 1977 lejede roklubben en kommunal grund ved Dyvig (Düwig) bugt og her byggede de det første klubhus. Klubhuset er siden blevet renoveret flere gange. „Takket være engagerede medlemmer er det muligt at holde klubhuset i pæn stand“, siger Walter Christensen. „Vi er tre håndværkere i klubben, som kan lave rigtig meget selv“. I løbet af de sidste årtier har roklubben blandt andet fået et nyt køkken og et multirum ligesom der er blevet bygget soverum til overnattende gæster.

Walter skulle egentlig have været landmand ligesom sin far. Men som ung mand valgte han at gå en anden vej og gøre sin hobby - biler og køretøjer - til sit levebrød. Han startede Augustenhof Auto- og Maskinværksted, som han drev frem til sin pensionering i 2010.

Selvom Walter ikke længere bruger så mange timer i sit værksted som tidligere, kan han fortsat godt lide at udvikle og bygge ting og sager til hus, have og hobby. For eksempel byggede han engang en helt særlig vogn, hvormed man kan sætte sin robåd i vandet. „Jeg byggede også engang en mobil båd-vogn, som man kunne klappe sammen og tage med, når man skulle på længere ro-ture“, fortæller den idérige pensionist. Han overvejede dengang, om han skulle tage patent på sin opfindelse, men gjorde det aldrig.

I dag bruger Walter mindre tid på at bygge og mere tid i roklubben og i naturen sammen med sin hustru Anna. „Vi kan godt lide at ro, men vi er ikke fanatiske. Vi ror, fordi det er sjovt og fordi det er god motion. Men hvis vejret er dårligt, springer vi over og drikker kaffe i stedet“, indrømmer Walter Christensen.

„Når man ved, at man helst vil arbejde hjemme på gården, så må man tage sig sammen og blive færdig med studierne.“

JAN-OLE JÜRGENSEN

Jan-Ole Jürgensens forældre driver landbrug. Hans bror er landmand. Og det stod tidligt klart for Jan-Ole Jürgensen, at han ville være landmand. Det var dog først meningen, at Jan-Ole skulle købe en gård, når han var færdig med sine studier i Aarhus. Men det gik anderledes.

2019 påbegyndte Jan-Ole Jürgensen sin uddannelse på Gråsten Landbrugsskole. Efter endt uddannelse arbejdede han som landbrugshjælper i Tyskland og Australien, indtil han i 2021 besluttede sig for at vende tilbage til skolebænken. Han havde i noget tid leget med tanken om at udvide sine kompetencer og nu var tiden moden. Jan-Ole flyttede til Aarhus og startede på den toårige uddannelse "Agro business manager" på Erhvervsakademi Aarhus.

Og pludselig, midt i studietiden, var den der: den perfekte gård. „Min bror og jeg vidste, at det var et dårligt tidspunkt at købe en gård på“, husker Jan-Ole. Men det var den perfekte gård, med den helt rigtige beliggenhed tæt på forældrenes gård. Derved ville de to gårde kunne arbejde sammen og udnytte hinandens ressourcer og maskiner. De to unge mænd kunne ikke andet end at slå til, og den 1. september 2022 overtog de gården.

Selvom Jan-Ole overvejede at droppe ud af uddannelsen i Aarhus, endte han med at fuldføre, mens bror Jesper overtog den daglige ledelse af gården.

„Jeg vidste at driften var i gode hænder, men alligevel var det svært. Når man ved, at man helst vil arbejde hjemme på gården, så må man tage sig sammen og blive færdig med studierne“, siger den stolte gårdejer fra Klovtoft.

*„Jeg håber, at gården
bliver i familien.“*

INGE HELENE KLEY

Inge Helene Kley, født Fuglsang-Damgaard, kom til verden den 30. juli 1931 på gården „Fuglsang“. Sammen med sin nu afdøde mand drev Inge den traditionsrige gård i 12. generation.

„Der er vist ikke mange, som har boet det samme sted i over 90 år. Jeg håber at gården bliver i familien“, siger Inge Kley og smiler fortrøstningsfuldt. Den ældre dame har tre børn, elleve børnebørn og seks oldebørn. Hun kan se tilbage på et langt liv som en del af det tyske mindretal i Nordslesvig.

„I mit barndomshjem talte vi ‚Synnejysk‘ selvom mine forældre hørte til det tyske mindretal“, fortæller Inge Kley. Det tyske sprog lærte hun først, da hun startede på den tyske mindretalsskole i Sommersted (Sommerstedt). Skolegangen her blev dog afbrudt, da alle tyske skoler i Sønderjylland blev lukket efter anden verdenskrig. Inge og søster Anni fortsatte derfor deres skolegang på en dansk skole i Vamdrup. Inge kan huske, hvordan skoleinspektøren samlede alle eleverne. „Inspektøren forklarede overfor klassen, hvorfor vi var startet på skolen og han opfordrede alle til at tage godt imod os. Og det gjorde de!“

Hverken dengang eller senere i livet har Inge Kley oplevet diskriminering eller dårlig behandling på grund af sit tilhørsforhold til det tyske mindretal.

*„Min opvækst har været
med til at forme min analytiske måde
at tænke på.“*

CHRISTIAN BÜLOW FUGLSANG

Christian Fuglsang er født og opvokset i Haderslev og læser til ingeniør på DTU i København. I sin fritid arbejder han sammen med andre studerende om at bygge en racerbil med elmotor. Målet er, at bilen skal deltage i et stort internationalt løb i England.

Christians Fuglsangs opgave i projektgruppen er at styre økonomien. For de studerende er deltagelsen i løbet en kæmpe mulighed for både at afprøve deres kunnen og at måle sig med andre studerende. „Løbet er en slags Formel 1 inden for universitetsverdenen. De studerende bygger hvert år en ny, innovativ racerbil. Det er stort!“, fortæller Christian Fuglsang.

Hans naturvidenskabelige interesse blev allerede vækket i barndommen. Som dreng færdedes Christian Fuglsang dagligt i produktionen og på kontorerne på bryggeriet Fuglsang i Haderslev. „Det var spændende at kigge min far over skulderen. Han var teknisk direktør i maltproduktionen“, husker Christian. Han er sikker på, at hans opvækst med Fuglsang Bryggeriet har været med til at forme hans analytiske måde at tænke på og har præget hans studievalg.

Som ung følte Christian Fuglsang ikke, at familien forsøgte at presse ham til at følge en bestemt vej, når det kom til valg af uddannelse og fremtidsplaner. „Vores forældre har altid sagt, at vi børn skal lave det, vi har lyst til“, fortæller den unge ingeniørstuderende.

Efter 156 år i Haderslev solgte Fuglsang Holding i 2022 bryggeriet, men beholdt maltproduktionen. Denne ledes i dag af tre direktører, herunder Christians far Claes Fuglsang. Ved siden af maltfabrikken i Haderslev har Fuglsang også et malteri i Thisted.

Fra 2000 og frem til sin pensionering i 2017 var Ilse Friis rektor på det tyske gymnasie i Aabenraa. Ilse læste historie som hovedfag og bruger i dag det meste af sin fritid i arkivet på det tyske museum i Sønderborg (Sonderburg).

Ilse Friis har ved hjælp af utallige arkivalier, private breve og avisartikler samlet stof til omkring 150 nordslesvigske kvinders biografier. Fælles for kvinderne er, at de alle levede som tysksindede i det besatte Danmark under national-socialismen (1940-1945). Med sin forskning ønsker Ilse Friis at skærpe bevidstheden om kvindernes rolle under og efter nationalsocialismen.

„Det er skæbner, som virkeligt gør indtryk på mig“, understreger historikeren. Hun mener, at den unge generation i mindretallet bør vide mere om, hvor de kommer fra og hvordan de selv er med til forme mindretallets fremtid.

Gennem arbejdet i arkivet har Ilse Friis oplevet, hvor vigtigt det er, at vi mennesker efterlader spor fra vores liv, som kan hjælpe efterfølgende generationer til at forstå deres egen historie. Hun opfordrer derfor til, at man – for eksempel når man rydder op i et dødsbo – ikke smider alt væk. „Gamle breve og dagbøger bærer vigtige vidnesbyrd, som kan have stor historisk værdi. Vi vil meget gerne modtage disse ting på arkivet“, fortæller historikeren.

Ilse Friis er på ingen måde klar til at lægge den tidskrævende hobby på hylden. „Hver eneste dag sidder jeg og læser gamle avisartikler. Mit mål er, at jeg skal nå igennem en måned hver dag. Det tager ca. to timer. Indtil nu er jeg kommet til år 1958“, siger Ilse Friis med et smil.

Mit der Volksabstimmung 1920 entstand die deutsche Minderheit in Dänemark. Viele Jahre danach versuchte die Minderheit erneut eine Grenzverschiebung zu erwirken. Erst nach dem Zweiten Weltkrieg wurde sie ein Teil der dänischen Gesellschaft – dies unter Beibehaltung ihrer deutschen Identität.

Das tyske mindretal blev dannet ved folkeafstemningen i 1920. I mange år efter forsøgte mindretallet at få grænserne flyttet, indtil efter 2. verdenskrig blev de blev indlemmet i det danske samfund – og samtidig beholdt deres tyske identitet.

The German minority was born out of the referendum in 1920. For many years after that, the minority tried to have the border moved back again for North Schleswig to be reattached with Germany. It was not until after World War II that the German minority became part of the Danish society – and at the same time retained their German identity.

*„Jeg vil gerne
give kvinderne
en stemme.“*

ILSEFRIIS

*„Det har åbnet døre
for mig, at jeg taler både
dansk og tysk.“*

JÖRN PETERSEN

Jörn Petersen voksede op i Egernførde syd for den dansk-tyske grænse, som en del af det danske mindretal i Sydslesvig. I hjemmet taltes der både dansk og tysk. I 1997 flyttede Jörn Petersen og hustru Marion til Sønderborg, hvor familien blev en del af det tyske mindretal. Parrets to børn gik i tysk børnehave og skole og der blev, præcist som i Jörn Petersens barndomshjem, talt både dansk og tysk i hjemmet.

Flersprogethed er ifølge Jörn Petersen en døråbner, når man skal ud på arbejdsmarkedet. „Det har en kæmpe betydning for mig, at jeg taler flere sprog flydende. Men ikke kun det, jeg kan også begå mig helt naturligt i flere kulturer”. Jörn Petersen har i mange sammenhænge haft held med at kombinere god tysk grundighed med den danske pragmatiske tilgang. „Selvfølgelig kan ikke alt forhandles eller gradbøjes. Men det er vigtigt, at man kan tænke ud af boksen og bevare en vis fleksibilitet, når man skal arbejde sammen med andre,” mener den uddannede softwareingeniør, som til dagligt taler engelsk på sit arbejde.

Som dreng talte Jörn Petersen plattysk* med sin far. I dag taler de dansk med hinanden. Selv taler Jörn Petersen dansk med sine børn. Børnene, Mia og Jesper, taler tysk med deres mor mens Jörn og Marion Petersen taler tysk med hinanden. „Vi er fleksible og tilpasser sproget til situationen”, fortæller Jörn.

**Plattysk er en dialekt, der tales i Nordtyskland.*

*„Tanken om et liv som
selvstændig kunstner uden fast
indtægt skræmte mig.“*

JOHANNA LØHDE NIELSEN

Et liv med musik: Johanna Løhde Nielsen er sanger, sangskriver, korleder og musikskolelærer. Hun bor i Haderslev sammen med sin mand Rasmus, som også er musiker. Parret har tre børn sammen.

Johanna er i starten af trediverne. Hun voksede op i en mindretalsfamilie på en gård nær Tinglev (Tingleff). Hendes mor er professionel kirkesanger og faren er landmand. „Min far spiller jagthorn. Han vil naturligvis hævde, at mit musikalske talent også kommer fra ham”, siger Johanna Løhde med et smil og fortsætter: „Men hovedsageligt kommer det fra min mor. På hendes side af familien er der mange dygtige sangere og musikere”.

Allerede som barn gik Johanna Løhde op i musik. „Jeg spillede saxofon, klaver og fløjte. Jeg begyndte først at synge da jeg var 12 år. Jeg mærkede, at jeg virkelig nød at synge, og at det kom nemt til mig”, fortæller Johanna. „I timevis kunne jeg cykle frem og tilbage i stalden, imens jeg sang højlydt på grund af den gode akustik”, erindrer hun.

I folkeskolen dannede Johanna Løhde et band med nogle kammerater. Gruppen optrådte til skole- og landsbyfester. „Vi spillede de sange, der hittede i radioen”, fortæller Johanna om begyndelsen på den musikalske karriere. Efter 9. Klasse på den tyske skole i Tinglev, tog hun på Klejtrup Musikefterskole ved Hobro. Her fandt hun ud af, at hun ville leve af og med musikken.

„2010 bestod jeg optagelsesprøven til Musikkonservatoriet i Aarhus”, tænker Johanna tilbage. Hun vidste, at det var et nåleøjeblik at komme igennem. Sommetider blev hun i tvivl om, hvorvidt det nu var et fornuftigt karrierevalg. „Tanken om et liv som selvstændig musikkunstner uden fast indtægt skræmte mig”, husker Johanna Løhde, som i dag værdsætter friheden og muligheden for selv at skabe sin arbejdsdag.

„Jeg bevæger mig indenfor mange forskellige genrer, men har fokus på jazz, gospel und pop”, fortæller sangerinden. „Jeg bryder mig ikke om at blive sat i bås. Musik og sang kan gå i mange retninger, alt efter, hvordan den bliver arrangeret og instrumenteret”.

Ved siden af sin uddannelse på landbrugsskolen i Gråsten (Gravenstein) arbejder 18-årige Dorthe Andresen som frivillig sommerlejrleder for den tyske menighed (Nordschleswigsche Gemeinde).

Den tyske menighed har været en vigtig del af Dorthe Andresens barndom. Som barn deltog hun flere gange i de kristne sommerlejre på Rømø (Röm), og hun husker det som noget helt særligt. På sommerlejrene mødes børn fra de fire sønderjyske kommuner på kryds og tværs af skoler og fritidsinteresser. „Jeg blev imponeret over lejrledernes engagement og vidste, at jeg selv ville med som leder, når jeg blev ældre“, fortæller Dorthe.

Efterhånden har den unge kvinde fra Nolde været med som lejrleder adskillige gange. Det krævede, at hun tog en uddannelse, som præster fra menigheden organiserer. Takket være sommerlejrene forbinder Dorthe mange gode ting med den tyske menighed i Nordslesvig. Men der er også ting, som bekymrer hende. Hun håber, at det lykkes for kirken at gøre sig selv mere attraktiv for unge mennesker.

„Når jeg går i kirke, for eksempel til påske eller jul, oplever jeg disse gamle, tunge salmer med uforståelige tekster. De appellerer ikke til unge mennesker“, forklarer Dorthe. „Jeg ved, at der blev komponeret moderne salmer i 1990'erne. Dem burde man også synge til gudstjenesterne“.

På spørgsmålet, om hun er en troende kristen, svarer Dorthe: „Vores generation er ikke så troende som ældre generationer. Jeg tror på, at der er noget større. Jeg går ikke i kirke hver søndag. Men til høstgudstjeneste går jeg i hvert fald. Den er vigtig for mig, idet jeg arbejder i landbruget“.

„Jeg tror på, at der er noget større.“

DORTHE ANDRESEN

VI ER DET TYSKE MINDRETAL

Det tyske mindretal i Sønderjylland opstod efter folkeafstemningen om den dansk-tyske grænsedragning i 1920. I dag hører ca. 15.000 mennesker til mindretallet.

Fælles for dem er deres tyske identitet og en fast forankring i regionen, samtidigt er de en naturlig del af det danske samfund - både politisk, socialt og kulturelt.

For mindretallet er tysk sprog og kultur en naturlig del af hverdagen. Samtidig kommer mindretallets regionale bevidsthed

til udtryk ved, at mange medlemmer af mindretallet ikke kun taler tysk og dansk, men også sønderjysk.

Mindretallets skoler, børnehaver, foreninger og sociale tilbud er med til at skabe et mangfoldigt kulturliv i Sønderjylland. Derigennem bidrager mindretallet til en harmonisk udvikling i det dansk-tyske grænseland og fungerer som brobygger mellem tysk og dansk og mellem Danmark og Tyskland.

BUND DEUTSCHER

NORDSCHLESWIGER

*Interviewene blev ført i foråret og sommeren 2023.
Læs portrætterne i fuld længde på www.nordschleswig.dk/wsdm.*

*Ide og udvikling: Harro Hallmann und Sally Flindt-Hansen, Bund Deutscher Nordschleswiger
Originaltekst: Karin Friedrichsen. Oversat til dansk af: Sally Flindt-Hansen · Fotos: Karin Riggelsen*